

Б. М. Орловський

д.ю.н., доц.

ДЕТЕРМІНАНТИ ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У КРИМІНОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Одним із спеціальних різновидів злочинності у кримінологічній науці виступає жіноча злочинність. Це пов'язано не лише із особливим суб'єктом її вчинення, яким виступає жінка-злочинець, але й з рядом специфічних ознак, що характеризують її структуру, визначають її детермінанти та впливають на динаміку її розвитку. Приріст жіночої злочинності у державі завжди пов'язаний із негативними тенденціями розвитку суспільства, падінням економіки та соціальних стандартів, розпадом сімей і соціальних структур, втратами моральних цінностей тощо. Зазначене обумовлює актуальність та важливість дослідження детермінант жіночої злочинності для вивчення передумов, що сприяють її зародженню та розвитку.

Детермінанти жіночої злочинності формують комплексну послідовну систему і мають свої особливості. Їх можна поділити на наступні види:

1) економічні причини та умови:

- безробіття серед жінок (втрата чи скорочення робочих місць), що відбувається внаслідок економічної кризи на ринку праці. Ця детермінанта дає основний вплив на сучасну кількість жіночої злочинності в Україні, оскільки саме 70–75 % серед жінок-злочинців складають безробітні особи за 2021–2023 роки [3];

- низький рівень оплати праці, коли заробітна плата сплачується на рівні мінімальної, в тому числі за рахунок неофіційного працевлаштування жінки й з відсутністю оплачуваних соціальних

стандартів чи допомоги. Це призводить до недостатнього заробітку жінки і пошуку незаконних шляхів для збільшення свого доходу та втягнення у фонові явища (проституцію, ігроманію тощо) [2];

- економічна нестабільність (втрати) у родині, що є наслідком економічних негараздів у членів сім'ї жінки (наприклад, втрата роботи чоловіком, батьками жінки) або ж може виникнути внаслідок розпаду сім'ї (наприклад, розірвання шлюбу, зміни місця проживання тощо);

- економічна нерівність (дискримінація) на ринку праці у певних професіях або сферах діяльності для жінок;

2) соціальні причини та умови:

- насильство в сім'ї та насильницькі стосунки, які можуть спричинити психологічне чи фізичне травмування жінки і викликати її злочинну поведінку як реакцію на приниження власних прав (під впливом емоцій, афекту) [1];

- залучення до антигромадських груп та організацій, які можуть втягувати жінок у групову злочинну діяльність (28–29 % жіночої злочинності за 2021–2023 роки пов'язані із участю у злочинній групі) [3];

- негативний вплив мас-медіа та соціальних мереж (інтернету) із антисуспільним чи аморальним контентом, що призводить до неумисного та несвідомого поширення жінкою такого контенту у особистих «історіях»;

- вплив наркоманії та алкоголізму як фонових явищ, які можуть спричиняти недостатність коштів та мотивувати жінку до злочинних дій;

- соціальна ізоляція жінки та недостатність спілкування, що може призвести до пошуку соціальної підтримки у певній злочинній групі за «будь-яку» ціну;

- відсутність належної соціальної допомоги та підтримки жінки у суспільстві під час вагітності, народження дитини, досягнення пенсійного віку тощо [2];

3) зовнішні причини та умови:

- збройні конфлікти та воєнні дії, які несуть значні та неконтрольовані прояви насильства, безпосередніми учасниками якого можуть ставати жінки;

– міграція (внутрішня та зовнішня) у випадку втрати місця проживання, житла або належних умов існування внаслідок воєнних дій та збройного конфлікту;

4) політичні та правові причини й умови:

– політичні конфлікти у владі за вплив, що призводять до нестабільності управління суспільством, відсутності вирішення проблем населення;

– поширення корупції, яка викликає нерівність у суспільстві, невпевненість жінок у результаті власних дій, потрапляння жінок у «корупційні пастки», образи та зневіри у можливості досягти чогось законним шляхом;

– знецінення законів та законодавства, якщо прийняті державою закони, в тому числі про захист жінок, не виконуються у повному обсязі чи не мають механізмів ефективної практичної реалізації [1];

5) ідеологічні причини та умови:

– наявність гендерних ролей і стереотипів, що можуть обмежувати можливості жінки і визначати для неї певну дозвану модель поведінки в суспільстві [2];

– наявність ідеологічних субкультур (наприклад, патріархальної), що передбачають обмеження жінки у правах та впливають на її статус у сім'ї.

Отже, за результатами проведеного кримінологічного дослідження, були виділені та розкриті основні групи детермінант жіночої злочинності, які визначають формування злочинної мотивації жінки у відповідь на негативні зовнішні фактори, що виникають в економічній, соціальній, військовій, політичній та ідеологічній сфері. Можна стверджувати, що проведення комплексного дослідження детермінант жіночої злочинності сприятиме розробці ефективних заходів її запобігання та профілактики.

Список використаної літератури

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2229-VIII від 07.12.2017 року. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 5. 32 с. Ст. 35.
2. Неживець О. М. Основні причини, умови та механізми, що детермінують злочинну поведінку жінок. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2012. № 3. С. 119–122.

3. Статистична інформація щодо кількості кримінальних правопорушень та осіб, що їх вчинили. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://new.gov.ua/ua/posts/statistika> (дата звернення: 24.10.2023).